

A kutatás záródokumentumai és, ami talán az érdeklődők számára a legvonzóbb és legfontosabb, a kutatási eredmények gyakorlatban történő adaptációját segítő oktatási segédanyagok és példatárak elérhetőek a Kodály Intézet honlapján keresztül (www.kodaly.hu).

Köszönet illeti a Magyar Tudományos Akadémiát, amely 2014 és 2020 között a Tantárgy-pedagógiai Program keretéből biztosított bőkezű támogatást számos kutatócsoportnak, köztük az MTA-LFZE Aktív zene-tanulás kutatócsoportnak.

Nemes László Norbert

ZENEAKADÉMIA
Zeneintézet

**ÚJ ZENETANÍTÁSI
MODELLEK
A KODÁLY-KONCEPCIÓ
SZELLEMÉBEN**

Zenepedagógiai Konferencia az MTA-LFZE Aktív Zene-tanulás Kutatócsoport 2016 és 2020 között végzett interdiszciplináris kutatásának eredményeiről.

Időpont: 2021. MÁRCIUS 27. [szombat] 9:00-15:00
Helyszín: ONLINE WEBINARIUM [ZOOM PLATFORM]

Új utakon a Kodály módszerrel – az online tanítás lehetőségei az ének-zene órán

**Két megvalósított forma és tapasztalat
a sok közül Érden és Budapesten**

Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola – Érd

Nagy volt a kísértés, hogy írásom ilyen bejelentéssel kezdjem: „Forradalmasítottam a magyar ének-zene oktatást”, lásd online képzés. De mégsem, hisz nem sikerült – szerencsémre – áttenni *csak* ebbe a térbe a tanítást. Pedig !? Valljuk be, milyen kényelmes papucsban tanítani a laptop előtt, milyen boldogság egy tea mellett írogatni és küldözgetni feladatokat a különféle digitális platformokon a diákoknak, aztán pedig – néha éjszákba nyúlóan – mind, az összes diáknak, személyre szabottan megválaszolni a megoldások mikéntjét, vagy legalább annyit írni nekik egyesével, hogy „köszönöm”, persze még más is, szeretve és ismerve érzékeny egyéniségüket, képességeiket, attitűdjüket, tantárgyi elkötelezettségüket. A személyes megszólításnak lelki töltete van, közvetlen, emberi. Ez nem

elhanyagolható. Mindenkinnek fontos, hát még a gyerekeknek! Ám nekem, tanárként is, mert ezekkel a megszólításokkal sok esetben elkezdődik egy-egy mini-levelezés, társalgás, kitérülködés: „Kivel mi történik, hogy érzi magát ebben a fire-fura szituációban”. Sokunknak hiányzott a fizikai kontaktus, az oda-vissza ható testközelség és annak kisugárzásai, rezdülései.

Tanítunk? Online, de hogyan? Melyek azok a lehetséges tartalmak, amelyek így is átvihetők, közölhetők?

Számomra nem volt kérdés, hogy intenzitásban gyengébb eredményeket fogok elérni, mint amikor a tanteremben találkozunk. Ezért nem is igazán a megtanítás, hanem inkább a szinten tartás volt a legfontosabb célom. Nem éreztem magam ebben a szituációban igazán jól, mivel a lényeg, a lélek megszólítása, megérintése, a személyes találkozás, a szem- és testkontaktus, a jelenléti közös muzsikálás valamennyire eltűnt, megszűnt. Legalábbis, én nem tudtam ezt teljességgel megvalósítani az IKT eszközök zsenialitásával sem. Azt gondolom, ezt akkor sem tudtam volna, ha magam a különféle informatikai felületeket brilliánsan használom. Emelt szintű ének-zenei osztályokban tanítok, mely tantárgyi munka kiteljesedése a kórus. Annak negligálása fáj a legjobban. Nagyon hiányzott a mintegy 80 fős gyermekkarommal történő közvetlen zenei munka, a közös, a szó szerinti harmónia, és tudom, a gyerekeknek is a több korosztályú emberi és énekes találkozás. *Mi maradt?* Az énekórák közvetlen jelenlét nélküli szervezése, a lelkek valamiféle felemelése a személyes találkozások hiányában is.

Az otthontanulás elején egy ideig, azt gondolom, mindenki (tanár – diák) a szünidő pihentető ízét érezte. Aztán eljött az a pont, amikor már hiányoztak a társak, a közösség, némelyekben feltámadt a tudásszomj, és ömlöttek a tanulni való feladatok, a házik. Ám felmerült a kérdés, a „hogyan tanuljak otthon tanárom közvetlen segítségével nélkül?” Anyuval? Apuval? Jajj! Ki, mit tett, diák – szülő – pedagógus? Ki, miben és hogyan segíthetett? A szülők bizonyára az informatikai felületeket biztosították, ha éppen a családban elégséges eszköz állt a felnőtt és gyerek rendelkezésére, valamint a viszonylag nyugodt háttérrel. Egyáltalán nem irigylem őket, hisz ezernyi probléma akadályozhatta gyermekük órarend szerinti

otthoni tanulását. De ezt most nem részletezem, inkább a megvalósítás segítségét köszönöm.

Emelt szinten heti négy énekórán vesznek részt a gyerekek. Az online időszakban sokak várták, volt aki örömrórának, más a családi éneklés órájának nevezte. Hogyan terveztem? Egy héten egyszer jelentkeztem be osztályaimnak videós órával, a többi alkalommal pedig a Google Tanterem felületén feladatokat küldtem számukra. A videós órákon rögtön azt kellett kérnem, hogy „mindenki némitsa el a készülékét”, mivel ebben a térben nem lehetséges együtt énekelni. Időben szétcsúszik a hang, a hangszín is torz, a frazeálás és a dimanika nem is érzékelhető. Nem tudtuk a megszo-kott órai kezdéseket sem reprodukálni: közös légzőgyakorlatok, beéneklés, órai anyaghoz illeszkedő intonációs gyakorlatok, stb. Mi volt helyette? Népdalcsokor éneklése úgy, hogy az osztály csak engem hallott, én pedig a monitoron keresztül a „tátikázókat” nézhettem, öröömre néha a szü-lőket is. Igyekeztem követni az arikulációt, a szemek járását, arcjátékukon keresztül a kifejezést, és találgattam, ki, hogyan, mennyire intenzíven muzsikál. Figyelhettem a szövegtudást, a ritmika és a tempó pontosságát. Aztán megkértem a biztosan éneklőket, hogy mutassák be önállóan a ta-nultakat. „Zenetagozaton” a szereplés nem okoz gondot, így a diák-kista-náraink mindig segítők partnereim voltak. Csodálatos élmény volt, amikor dallamosztinátót kellett énekelniük ismeretlen népzenei felvételhez, vagy csak egyszerűen orgonapontot tartani egy új Beethoven dal kíséreté-ként. Bár nem hallhattam ki hogyan dalol, mégis megkapó volt látni az arcokat, és azt követően hallgatni élménybeszámolójukat. Az új dalokat megpróbáltam a videós órákon megtanítani, ám a gyakorláshoz kipreparált kot-tákat küldtem, és igyekeztem keresni megfelelő hangfekvésben, tanulásra alkalmas hangfelvételeket is, mely a népdalok esetében ez legtöbbször a népi zenekari kíséret, mint hangzási élmény elküldését jelentette. Az új dalok tanulása után hang-, vagy videófelvételeket készítettek, és ezt kellett visszaküldeniük. Ebben a feladatban volt valamiféle mókás vizsgadrukk, és természetesen bizalom is felém, hiszen tudták, érezték, hogy itt nem lehet rosszul teljesíteni, mindenki elismerést kap bátor kiállásáért.

Ezek az éneklések botladozásai, de mi történik az egyéb zenei felada-tokkal? A közös hallásgyakorlatok kimaradtak, de a zeneelméleti tudás szinten tartását a Learningapps, Wordwall, Sutori, Okosdoboz, stb. digi-tális felületek játékos feladatai pótolták. A zenetörténet magyarázata talán könnyebb volt, hisz lehetett küldeni értelmezést szolgáló ppt.-ket, preziket, word dokumentumokat, internetes kereső feladatokat. Mindegyikhez le-hetett You Tube által megerősített zenei illusztrációkat csatolni. Ha zene-hallgatási anyagot kaptak, akkor olyan kérdéssorral készítettem, amelyek válaszaí egyrészt értelmezték a művet, másrészt számomra is visszajelez-ték az aktív, figyelmes, vagy éppen passzív részvételt. Néha-néha az is előfordult, hogy családi zenehallgatásról számoltak be a gyerekek. Ez igazán pazar volt! A You Tube felületén lehetséges találni olyan koncert

felvételeket, ahol a teljes partitúra kottája követhető, olvasható, de van olyan felvétel is, ahol pl. versenymű esetében a koncertfelvétel látható, ám a szólót játszó hangszer kottájának dallama is olvasható.

A gyerekeknek természetesen vissza kellett küldeniük a házi feladataikat, sokszor még a füzetbe írt jegyzeteiket is. Ezek kottázások, ritmusírás, hiányzó dallam pótlása, transzponálási feladatok, stb. voltak. Az osztályzatok is erre születtek, és legtöbbször sokkal kedvezőbbben, mint azt előben tenném. Nem szerettem volna elvenni senkinek a kedvét, hiszen most teljesen magukra voltak hagyva, és csak igen-igen kevés családtag tudott a zenei stúdiómban segíteni.

Nagyon fontos volt számomra, hogy a feladatok meghatározásában röviden, érthetően és egyértelműen fogalmazzak. A verbális kommunikáció sokkal könnyebb, hiszen ugyanazt a gondolatot sokféleképpen el lehet magyarázni, körbe írni, de írásban erre nincs lehetőség. A gyerekek amúgy sem szeretnek hosszú szövegekkel bíbelődni. Tömör, egzakt megfogalmazások kellettek.

Mi volt nagyon-nagyon más? Másként és sokkal többet kellett egy-egy órára készülni. Mivel az online térben a gyerekek valójában nélkülüm tanultak, önállóan, esetleg szülő vagy testvér segítségével, csak olyan feladatokat próbáltam adni, amelyek megoldásában közvetlenül nem kellett segítenem. Ezért elsőként ki kellett választanom azokat a műveket, amelyeket alkalmasnak tartottam az önálló feldolgozásra, befogadásra. A műválasztással már meg kellett nyernem, „hadra kellett fognom” a diákokat, hiszen mivel nem voltam velük egy térben, így nem tudtam személyesen lelkesíteni őket a feladatok elvégzésére. Nemcsak a műválasztás motiválhat, hanem a változatos tevékenységi formák kitalálása is. Le kellett kötnöm a figyelmüket aktív és érdekes tevékenykedtetéssel. Küldtem pl. operatörténetet képregény-formátumban, kotta-puzzle feladatokat új dal tanuláshoz, hiányos kottát zenei írás-olvasáshoz, stb.

Amit viszont a zene érzelmeket, érzéseket közvetítő eszközeivel egy kicsit talán meg tudtam oldani, az a *lelki gondozás*. Mentálisan ebben az időszakban sérülhettek a gyerekek, hiszen diáktársaik nélkül, magányosan, családi környezetben dolgoztak, a saját szobájuk alakult át tanteremmé, vagy éppen azzá sem, hiszen esetleg a szülők, a kis-nagy testvér is jelen volt az óráján, amit a diák nem szeretett volna, vagy éppen nem is volt megfelelő eszköze a tanóráihoz, így nem tudott azokba maradéktalanul bekapcsolódni. Ezek mind belső feszültségeket okozhattak. Átalakult a tanulási-figyelési nyugalom, de mindenképpen jelentős, hogy hiányzott a kortárs kapcsolat.

Léteznek-e, egyáltalán kellene-e új utak és új módszerek a színvonalas ének-zene tanításhoz? Mi a jövő? *Talán az offline – online vegyítése*. Hogy mikor, kinek, mely pedagógiai-szakmai helyzetekben és hogyan, azt sok minden befolyásolja. De az IKT-val megtámogatott oktatásról nem kell, hogy lemondjunk. *Mi az, ami használható ebből az éteri létből,*

és mi az, ami nem? Mit gondolhatunk erről? Válaszom személyes, hisz szubjektív tapasztalásokon alapszik. Amire feltétlen használni fogom, az a felzárkóztatás akár hosszabb hiányzás esetén, netán a tehetséggondozás, az önálló munkavégzés erősítése, a gyakorló feladatok küldése, és az otthoni zenehallgatási feladatok gazdagítása.

Amit nemsokára visszakapunk, amire mindannyian vágyunk, az az éneklés, muzsikálás újra élesztése a közösségi együttlétek alkalmával, mert „A zene az életnek olyan szükséglete, mint a levegő. Sokan csak akkor veszik észre, ha már nagyon hiányzik.” (Kodály Zoltán)

Rápli Györgyi

Pannonia Sacra Katolikus Általános Iskola Budapest

Iskolám, a Pannonia Sacra Katolikus Általános Iskola, tavaly márciusig a mindennapos éneklés helyszíne volt. Kora reggeltől a nap végéig mindig hallatszott valahonnan énekszó. Egyházi iskola lévén a nap közös imával indult, ahol minden gyerek, tanár és a szülők egy része is reggelente együtt énekelt. A majd három évtizedes hagyomány ekkor hirtelen megtorpant. Nagy lett a csend.

Elhalt a közös énekszó, elnémultak a furulyák, amik eddig mindig körbezsongták az épületet (hiszen nálunk mindenki játszik ezen a hangszeren), és megállt a kórusmunka. Az első bezárás idején óvatos próbálkozások folytak: hogyan lehet a gyerekeket az otthonukban zeneileg is megszólítani? Szeptemberben azonban komolyan el kellett gondolkozni azon, hogy miként lehet az éneklést, a zenét valamiképp megőrizni. Mit kell tenni, hogy az ének-zene ne váljék „tanulós tantárggyá”, ahol az eddigi önfeledt muzsikálást a száraz feladatok, és számonkérések váltják fel. Számomra egyértelművé vált, hogy továbbra is élményt kell adni a gyerekeknek. Ezt az élményt pedig úgy kell közvetíteni feléjük, hogy ne azt éljék meg naponta, hogy mi nem történik most az órákon, hanem olyan dolgok történjenek, amik eddig nem voltak, vagy amire eddig jóval kevesebb idő jutott, a folyamatos éneklés mellett.

Idén első osztálytól nyolcadikig minden évfolyamon tanítottam. Az alsósoknál a ritmuskészség fejlesztése került előtérbe, sok-sok játékkal. Rengeteg mondókát tanultak, Weöres Sándor verseket ritmizáltak, mondtak kánonban, alkottak hozzá ritmikai vagy szöveges osztinátókat. A különféle ritmushangszerek is főszerepet kaptak, amik mindig nagyon népszerűek a gyerekeknél. Amikor jobb volt épp a helyzet, énekeltünk maszkban. Amikor

ezt sem lehetett, dúdoltunk, hiszen az veszélytelen. Elvontabb, de nagyon hasznos feladat volt, amikor kézjelekkel mutatták a szolmizációs hangokat a dúdolt dallamhoz. Sor került természetesen a zenei írás gyakorlására is. A tanári énekhangot szükség esetén pótolta a xilofon, a kalimba, valamint a zongora. A kicsik számára mindig nagyon fontos a készüllet és a megmutatkozás. Három népszokás: a lucázást, a háromkirály-jarást és a balázsolást megtanulták a „maszkjuk mögött”, amit azután felvettünk, és az ünnep napján az egész iskola közössége és a szülők is élvezhették, online. A felsősöknél nagyobb szerepet kapott a zenetörténeti anyag és a zenehallgatás. Most volt idő hosszabb koncert-részletek megtekintésére. Egy idő után képesek voltak a különböző hangszereket felismerni hangzásuk alapján. Nagyon élvezték, amikor a kivetített partitúrában követhették a zeneművet. Kihasználunk minden lehetőséget a muzsikálásra. Elemeztünk zongoraszonátát élőben, a „veszélytelen” vonósok hozták a hegedűket, csellókat, kamara muzsikáltak vagy kísérték az osztály dúdolását hangszereiken. Az aktív muzsikálás hiányát januártól csengettyűzéssel igyekeztük pótolni. Két készletet szerzett be az iskola. Ezt a közösségi zenélést kicsik és nagyok egyaránt nagyon élvezte. A különböző dalok, dallamok kis harangokkal való megszólaltatása nagy figyelmet igényel. Fejleszti belső hallásukat, ügyesíti őket a ritmus pontos reprodukálásában, edzi türelmüket, miközben közösségi élményt ad. Mire épp elmélyültünk ebben az izgalmas csengőjátékban, érkeztünk el a második nagy lezáráshoz. A felsősöknek napi három, az alsósoknak napi két online órájuk lehetett, hogy ne terhelődjének túl a gépi világgal. Ebbe az énekórák érthető módon nem kerülhettek be. A gyerekeket másképp kellett megszólítani. A zenei kapcsolat megőrzésére rövid videókat készítettem, ahol egy-egy éneket tanítottam meg, hallás után lépésről lépésre, mint ahogy azt régen tettük, vagy dalcsoportot ismételtettem át. Mindig kaptak kicsi zenehallgatási anyagot is, kiegészítésként. Előkerülhettek újra a furulyák is, hiszen ez otthon megengedhető volt. Néhány hét elteltével arra kértem a kicsiket, nagyokat, hogy küldjék el felvételben a megtanult dalokat. Az eredményt ajándékként éltem meg! Az első örömöm az volt, hogy végre láttam az arcukat. Mosolygós felvételek érkeztek, amin a gyerekek boldogan, önfeledten daloltak maszk nélkül. Voltak családi felvételek, ahol a testvérek összeálltak együtt énekelni, ki az óvodás kishúgával, ki a nagymamájával. Volt, ahol az édesanya kedves zongorakísérettel rögtönzött a kisgyerek tétovázó énekéhez, a kamasz fiúk pedig az édesapjukkal duettek, kétszólamban. Érkeztek családi kamarazeneelésről való felvételek is, szép számmal.

Számomra ezek a néhány perces kis zenei villanások voltak az idej karantén legszebb pillanatai. Azt mutatták, hogy nem csak a gyerekeknek, hanem az őket körülvevő családoknak is fontos – életük része - maradt a zene. Búvópatakként ott él az otthonaikban, és ha lehetőség adódik szívesen átmossa énekszóval, muzsikával a lelküket.

Blazsek Andrea